

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 591/2013-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. decembra 2013 predbežne prerokoval sťažnosť J. P., N., vo veci namietaného porušenia čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava I č. k. 26 C 76/2008-363 z 29. júla 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. P. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. októbra 2013 doručená sťažnosť J. P., N. (ďalej len „sťažovateľ“), pre namietané porušenie jeho „*práva na právnu istotu*“ zaručeného čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústava a jeho práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 26 C 76/2008-363 z 29. júla 2013.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ vystupuje ako žalobca v konaní o náhradu škody v sume 6 548 828,25 € s príslušenstvom a o náhradu nemajetkovej ujmy v sume 99 581,76 € vedenom okresným súdom pod sp. zn. 26 C 76/2008 proti Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, Bratislava (ďalej aj „odporca“ alebo „žalovaný“). Spolu teda uplatnený nárok predstavoval sumu 6 648 410,01 €. Škoda mala sťažovateľovi vzniknúť „znížením hodnoty akcií spoločnosti S., a. s.“.

Na návrh odporcu podaný 16. apríla 2013 okresný súd uznesením č. k. 26 C 76/2008-363 z 29. júla 2013 uložil sťažovateľovi podľa § 141a zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) povinnosť zložiť preddavok na trovy konania v sume 332 420,50 € na účet okresného súdu do 60 dní od právoplatnosti tohto uznesenia.

Okresný súd v odôvodnení uznesenia uviedol, že „vo veci zisťovania skutočností potrebných pre rozhodnutie o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania zaslal navrhovateľovi prípis zo dňa 22.4.2013, ktorý navrhovateľ prevzal dňa 27.5.2013 s výzvou, aby v lehote 20 dní od doručenia predmetnej výzvy podľa § 138 O. s. p. v spojení s § 141a ods. 1 O. s. p. predložil súdu vyplnené tlačivo pre dokladovanie pomerov účastníka konania, ktorý navrhuje, aby mu bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov... podľa § 138 ods. 2 písm. a) O. s. p.“

V reakcii na výzvu súdu právny zástupca navrhovateľa... doručil do súdneho spisu podanie, v ktorom k návrhu odporcu na zloženie preddavku na trovy konania... uviedol, že návrh sa mu javí ako šikanujúci, pretože čiastku predstavujúcu 5% z uplatnenej sumy nie je navrhovateľ schopný uhradiť a v dôsledku toho by mu bolo odobraté právo na domáhanie sa svojich o keď domnelých nárokov... Samotný navrhovateľ na výzvu súdu... vôbec nereagoval a tlačivo na preukázanie svojich majetkových pomerov súdu nepredložil.“

Následne po citácii relevantných ustanovení jednotlivých právnych predpisov okresný súd zhodnotil, že „predmetom tohto konania je nárok navrhovateľa na zaplatenie

sumy 6.648.410,01 Eur, ktorá čiastka prekračuje sumu zodpovedajúcu 400 – násobku sumy životného minima...

Spoukazom na to, že navrhovateľ relevantne nereagoval na výzvu súdu na zdokladovanie jeho majetkových pomerov, vyplnené tlačivo súdu nepredložil, a teda sám nepreukázal existenciu majetkových pomerov odôvodňujúcich jeho oslobodenie od súdnych poplatkov v celom rozsahu ako i skutočnosť, že odporca navrhol súdu postup podľa § 141a O. s. p., má konajúci súd za to, že v danej veci sú splnené podmienky na uloženie povinnosti navrhovateľovi zložiť preddavok na trovy konania.

Čo sa týka argumentácie právneho zástupcu navrhovateľa, ktorý uvádza, že návrh odporcu sa mu javí ako nezákonný a nelogický, súd poukazuje na platné znenie §-u 141a O. s. p. “.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ tvrdí, že „zaplatenie preddavku... vo výške 332.420,50 Eur je pre mňa nereálne a zároveň takáto požiadavka je doslova likvidačná, nielen pre mňa ale aj celú moju rodinu... nárok na náhradu škody, ktorý si uplatňujem vznikol postupom orgánov činných v trestnom konaní. Takýmto postupom došlo k likvidácii spoločnosti S., a. s. v ktorej som bol 50% akcionárom.“.

Vo väzbe na zákonné podmienky podľa § 141a ods. 1 OSP sťažovateľ vníma ako „paradoxné, že v danom prípade je uplatňovanie môjho nároku zo zákona oslobodené od súdnych poplatkov, preto je nelogické požadovať splnenie tejto podmienky – skúmať, či sú splnené podmienky pre oslobodenie od súdnych poplatkov alebo nie. Okrem toho je podľa môjho názoru potrebné rešpektovať princíp proporcionality, teda aby zásahy do majetkových práv účastníka konania boli minimalizované na najnižšiu možnú rozumnú mieru, ktorou by vždy mala byť odhadnutá výška budúceho priznaného nároku.

Do úvahy v tomto prípade prichádza aj možnosť vysporiadať sa s platnou legislatívou a dobrými mravmi. V niektorých prípadoch by mala platná legislatíva ustúpiť do pozadia pred dobrými mravmi. Vysporiadanie sa s platnou legislatívou a jej súladu s dobrými mravmi je nepochybne významnou skutočnosťou pre rozhodovanie súdov tak, aby tieto boli v súlade s dobrými mravmi. V prípade, že platný právny predpis je v rozpore, resp. jeho aplikácie nie celkom v súlade s dobrými mravmi je podľa môjho názoru odôvodnené aplikovať a uprednostniť princíp dobrých mravov na úkor platných predpisov.

V opačnom prípade nerešpektovaním tejto zásady môže dochádzať k výrazným deformáciám, ako aj v tomto prípade zbavenie možnosti domáhať sa svojho zákonného práva cestou súdnej ochrany...“.

Následne sťažovateľ cituje dôvodovú správu k § 141a OSP a konštatuje, že pri zavedení inštitútu preddavku na trovy konania „*sa nepočítalo s tým, že zloženie neprimerane vysokého preddavku na trovy konania, ktorý navrhovateľ nie je schopný zaplatiť je šikanózne práve voči navrhovateľovi“.*

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd o jeho sťažnosti meritórne nálezom takto rozhodol:

„Základné právo J. P., bytom N., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na právnu istotu vyplývajúce z čl. 1 ods. 1 Ústavy SR Uznesením Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 29.07.2013, č. k. 26C/76/2008-363 porušené bolo.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 29.07.2013, č. k. 26C/76/2008-363 sa zrušuje a vec sa vracia Okresnému súdu Bratislava I. na ďalšie konanie.

Slovenská republika, zast. Okresným súdom Bratislava I., je povinná nahradiť sťažovateľovi – J. P., bytom N., trovy konania a právneho zastúpenia na účet JUDr. J. S., advokáta, Advokátska kancelária B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom

súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát...

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

1. K časti sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd najprv podotýka, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Teda úloha

ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu nespočíva v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia. Ústavný súd teda môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenšej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00).

Sťažovateľ predniesol voči napadnutému uzneseniu okresného súdu zásadnú námietku založenú na tvrdení o likvidačnom účinku sumy uloženého preddavku na trovy konania. Identifikovaný dôvod sa v sťažovateľových dôvodoch následne spája aj s konfrontáciou sumy uloženého preddavku na trovy konania s ústavným princípom primeranosti (proporcionality) obmedzovania základných práv a slobôd.

Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05, II. ÚS 127/07).

Podľa § 141a ods. 1 OSP navrhovateľovi, u ktorého nie sú splnené predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu a ktorý uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy prevyšujúcej 400-násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, súd na návrh odporcu uloží, aby v lehote nie dlhšej ako 60 dní zložil preddavok na trovy konania. Na zloženie preddavku podľa prvej vety vyzve súd súčasne s uložením povinnosti navrhovateľovi v rovnakej lehote aj odporcu. Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemá účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní. Ak navrhovateľ preddavok na trovy konania v určenej lehote nezloží a odporca, ktorý má povinnosť zložiť preddavok, ho zložil, súd konanie v lehote 15 dní od uplynutia lehoty na zloženie preddavku na trovy konania zastaví.

Podľa § 141a ods. 2 OSP výška preddavku podľa odseku 1 je päť percent z peňažnej sumy uplatňovanej navrhovateľom, pričom na príslušenstvo sa neprihliada.

Z fotokópie napadnutého uznesenia vyplýva, že okresný súd sa zaoberal oboma kumulatívne formulovanými zákonnými predpokladmi uloženia preddavku na trovy konania, teda žalovanou sumou, ako aj splnením predpokladov na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu.

Vo vzťahu k druhému z uvedených predpokladov ústavný súd poukazuje na § 138 ods. 2 písm. a) OSP, podľa ktorého v návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov musia byť pomery účastníka dokladované vyplneným tlačivom, ktorého vzor uverejní Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky na svojom webovom sídle.

Okresný súd, ako to vyplýva z obsahu odôvodnenia jeho uznesenia, vyzval sťažovateľa, aby v predpísanej forme doložil svoje pomery na účel rozhodnutia o prípadnom oslobodení od súdnych poplatkov. Sťažovateľ ani jeho právny zástupca však na predmetnú výzvu nereagovali požadovaným spôsobom. Tým sa sťažovateľ sám vystavil procesnej kontumácii v podobe vyhovenia návrhu odporcu na uloženie povinnosti zložiť preddavok na trovy konania.

V popísaných okolnostiach hodnotí ústavný súd sťažovateľovu argumentáciu o likvidačnom charaktere sumy uloženého preddavku ako irelevantnú.

Sťažovateľ tvrdí aj neprimeranosť uloženej sumy preddavku na trovy konania.

Základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní (II. ÚS 122/05). A contrario, ak všeobecný súd koná v rozpore s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v súdnom konaní, môže dôjsť k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie.

Ústavný súd sa v tomto prípade obracia na svoju predchádzajúcu rozhodovaciu prax, podľa ktorej „o ústavne významnej neprímeranosti pri právno-aplikačnej činnosti možno uvažovať len vtedy, ak aplikovaná právna norma dáva konajúcemu orgánu verejnej moci priestor na úvahu pri skúmaní splnenia podmienok hypotézy, dispozície alebo sankcie. Naopak, ak konajúci orgán verejnej moci nemá právnou normou vytvorený žiaden diskrečný priestor a pri zistení splnenia podmienok jej hypotézy je povinný vyvodit' jediný možný právny následok, potom možno hovoriť už len o neproporcionalite právnej úpravy tvoriacej právny základ na konanie orgánu verejnej moci, a nie o neproporcionalite aplikácie práva“ (uznesenie z 20. novembra 2012 vo veci sp. zn. III. ÚS 575/2012 uverejnené v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 80/2012).

Ak súd konajúci o návrhu na uloženie povinnosti navrhovateľovi zaplatiť preddavok na trovy konania zistí, že zákonné podmienky podľa § 141a ods. 1 OSP splnené boli, potom nemá priestor na úvahu o tom, v akej sume preddavok na trovy konania navrhovateľovi uloží. Podľa odseku 2 toho istého ustanovenia je povinný navrhovateľovi predpísať preddavok na trovy konania v sume päť percent z peňažnej sumy uplatňovanej navrhovateľom. Zákon konajúcemu súdu neumožňuje moderovať sumu preddavku.

Sťažovateľ atakujúci sumu uloženého preddavku na trovy konania takto vo svojej podstate (a naznačuje to aj charakter jeho sťažnostnej argumentácie) namieta neprímeranosť zákonnej právnej regulácie preddavku na trovy konania, nie chýbajúcu proporcionalitu aplikácie § 141a OSP okresným súdom. V konaní o sťažnosti právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 1 ústavy však senát ústavného súdu nie je oprávnený preskúmať súlad právnych predpisov s ústavou, pretože takýto prieskum je vyhradený plénu ústavného súdu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy. Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že účel konania o súlade právnych predpisov nemožno dosiahnuť v inom type konania (napr. III. ÚS 18/02, III. ÚS 244/04, IV. ÚS 54/08). Argumentácia sťažovateľa o neprímeranosti výšky sumy uloženého preddavku na trovy konania v jeho prípade je preto nedôvodná. Okresný súd postupoval pri určovaní výšky preddavku na trovy konania presne v matematicky konštruovaných intenciách § 141a OSP. O konaní v rozpore s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v súdnom konaní tak v posudzovanom prípade na prvý pohľad

nemožno uvažovať. To vylučuje aj ústavne relevantnú súvislosť medzi základným právom sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho právom na spravodlivé súdne konanie a rozhodnutím okresného súdu o sume uloženého preddavku na trovy konania.

Ústavný súd tak aj v jej druhom aspekte (neprimeranosť uloženej sumy preddavku na trovy konania) vyhodnotil sťažnostnú argumentáciu ako nedôvodnú.

Pokiaľ ide o časť sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením okresného súdu, nezistil ústavný súd žiadne signály väd, ktoré by po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie boli spôsobilé viesť k vysloveniu porušenia označených práv sťažovateľa. Preto bolo potrebné sťažnosť už pri jej predbežnom prerokovaní odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Nad rámec tejto časti odôvodnenia svojho uznesenia ústavný súd s ohľadom na charakter sťažnostnej argumentácie (likvidačný charakter uloženého preddavku ústiacy do výzvy „*uprednostniť princíp dobrých mravov na úkor platných predpisov*“), ale berúc do úvahy aj poznatky z vlastnej rozhodovacej praxe v kauzách obdobných tej sťažovateľovej považuje za potrebné uviesť, že si je vedomý značného ústavno-právneho napätia, ktoré na prvý pohľad z legálnej konštrukcie inštitútu preddavku na trovy konania podľa § 141a OSP danej súhrnným pôsobením jednotlivých zákonných podmienok na jeho uplatnenie v konkrétnom prípade plynie.

Na druhej strane však i ústavný súd ako orgán verejnej moci je viazaný požiadavkou konania iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (čl. 2 ods. 2 ústavy). Nemôže tak na báze sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vysloviť porušenie základného práva účastníka konkrétneho súdneho konania, v ktorom konajúci všeobecný súd dôsledne rešpektuje kogentne formulovanú procesno-právnu normu požívajúcu prezumpciu jej súladu s právnymi predpismi vyššej právnej sily. Právne relevantný záver o takomto (ne)súlade je vyhradený konaniu podľa čl. 125 ods. 1 ústavy vyznačujúcemu sa odlišnými procesnými podmienkami v porovnaní s konaním podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, čo v právnom stave *de lege lata* platí aj napriek absencii

aktívnej procesnej legitímácie sťažovateľa na vyvolanie konania o súlade právnych predpisov. Všetky uvedené ústavne determinované faktory spoločným pôsobením presne určujú procesné možnosti ústavného súdu právne účinným spôsobom preskúmať § 141a OSP z hľadiska sťažovateľových námietok. Takouto možnosťou však zjavne nie je platforma konania podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

2. Sťažovateľ namieta aj porušenie „*práva na právnu istotu vyplývajúce z čl. 1 ods. 1 Ústavy SR*“ uznesením okresného súdu o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania.

K tejto časti sťažnostného petitu ústavný súd odkazuje na svoju predchádzajúcu judikatúru, podľa ktorej zmyslom a účelom jeho právomoci podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je poskytovanie účinnej ochrany tam uvedeným základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb. Primárne teda v konaní o tzv. individuálnych ústavných sťažnostiach nejde o konštatovanie ústavne relevantných pochybení orgánov verejnej moci spätých s porušením konkrétneho článku ústavy. Prirodzene, ak ústavný súd má poskytovať ochranu základným právam a slobodám sťažovateľa, nevyhnutne musí autoritatívne výrokom svojho rozhodnutia označiť ústavný článok garantujúci konkrétne základné právo alebo slobodu, ktoré bolo porušené, a tým rozhodnúť o rozpore konania orgánu verejnej moci s predmetným ústavným článkom. Nemožno však o každom článku ústavy povedať, že by priamo priznával určité základné právo alebo slobodu adresátovi výkonu verejnej moci (III. ÚS 483/2012).

Článok 1 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy (napr. IV. ÚS 70/2011), a neformuluje tak žiadne základné právo ani slobodu účastníka konania, preto ústavný súd nemôže v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vysloviť porušenie tohto ustanovenia ústavy (napr. III. ÚS 119/2011).

Aj v tejto časti je teda sťažnosť zjavne neopodstatnená.

3. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku nezaoberal sa už ústavný súd odstraňovaním procesných nedostatkov predloženej sťažnosti (chýbajúce splnomocnenie na zastupovanie kvalifikovaným právnym zástupcom) ani ďalšími návrhmi formulovanými

sťažovateľom v petite sťažnosti (zrušenie napadnutého uznesenia okresného súdu, návrh na priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2013